

Ἡ Ἁγία Πόρτα

Ἡ Ἁγία Πόρτα

Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἰουδαίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἔζησε ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, ἔφθασεν ὁ μοναχισμὸς εἰς τὴν πιὸ ὑψηλὴν πνευματικὴν του στάθμην. Ἡ ἀπρόσιτος καὶ ἀφιλόξενος περιοχὴ τῆς ἐρήμου, ὅπου ἔζησε καὶ ἔδρασεν ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ὑπῆρξε προορισμὸς πολλῶν μοναχῶν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, οἱ ὁποῖοι ἐπέλεξαν τὴν προσευχὴν καὶ τὸν ἀναχωρητισμὸν ὡς σκοπὸν τῆς ζωῆς των.

Αἱ ἐκκλησιαστικαὶ πηγαὶ καταδεικνύουν ὅτι ἡ περιοχὴ τῆς Παλαιστίνης ὑπῆρξε πόλος ἔλξεως πολλῶν μοναχῶν, ὅμως τρεῖς ἦσαν αἱ περιοχαί, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλεσαν ἰδιαιτέραν ἐπιλογὴν χιλιάδων ἀναχωρητῶν: ἡ Λίμνη τῆς Τιβεριάδος καὶ ἡ γύρω περιοχὴ, οἱ τόποι γύρω ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ τὴν Βηθλεὲμ καὶ ἡ ἔρημος τῆς Ἰουδαίας μὲ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ πρὸς νότον. Τὸ ἔργον τῆς ὀργανώσεως τοῦ μοναχισμοῦ συνεδέθη μὲ τὰς μεγαλυτέρας μορφὰς τῆς ἀσκητικῆς πολιτείας, τὸν Ἅγιον Χαρίτωνα, τὸν Ἅγιον Εὐθύμιον, τὸν Ἅγιον Θεοδοσίον καὶ τὸν Ἅγιον Σάββα. Ὁ Ἅγιος Χαρίτων, ἐκ τῶν πρώτων μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι ἦλθον εἰς τὴν ἔρημον τῆς Ἰουδαίας, εἰσήγαγε τὸν Λαυρεωτικὸν μοναχισμὸν. Ἡ Λαύρα, ἡ ὁποία σημαίνει στενὸς δρόμος, διέπεται ἀπὸ ὀρισμένας διατάξεις καὶ κανονισμοὺς καὶ παραλλήλως ἐπιτρέπει εἰς τὰ μέλη τῆς κοινότητος ἐλευθερίαν πρωτοβουλιῶν καὶ διαβιώσεως. Ἡ Λαύρα ἀπηρτίζετο ἀπὸ μίαν μικρὰν ὀμάδα μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι ἔζων ὁ καθένας μόνος του εἰς τὰ σπήλαια καὶ συνεκεντρῶνοντο κάθε Κυριακὴν εἰς τὴν κοινὴν ἐκκλησίαν.

Εἰς τὸν Ναὸν τῆς Ἀναστάσεως οἱ πιστοὶ εἰσέρχονται σήμερον ἀπὸ μίαν καὶ μοναδικὴν πύλην, ἡ ὁποία καλεῖται καὶ ἁγία Πόρτα. Αἱ διαστάσεις της εἶναι σχετικῶς μεγάλαι, καθὼς τὸ ὕψος της ὑπερβαίνει τὰ πέντε μέτρα καὶ τὸ πλάτος της τὰ τρία. Τὰ δύο θυραῖα φύλλα εἶναι κατεσκευασμένα ἀπὸ ξύλον κυπαρισσιοῦ καὶ καρυδιᾶς, καὶ ὑποστηρίζονται ἐσωτερικῶς μὲ σιδερένιας πλάκας. Ἐπάνω εἰς τὰ δύο ἀρχαῖα ρόπτρα της εἶναι χαραγμένοι ἀραβικαὶ ἐπιγραφαί. Εἰς τὸ δεξιὸν ρόπτρον σημειώνεται: «Ἀπόλαυσε τὸν πόθον σου, προσκυνητά. Εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου, εἰς τὸν πολὺφωτον οὐρανόν... μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν». Εἰς τὸ ἀριστερὸν ἀναγράφεται: «Εἰσέλθετε, ὦ ξένοι, εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου, εἰς τὸν τάφον τῆς ζωῆς, ὅπου κατοικεῖ ἡ χάρις καὶ ἐπιπολάζει τὸ εὐλογημένον φῶς». Μετὰ τὴν εἴσοδον αὐτὴν καὶ πρὸς τὴν ἀνατολικὴν κατεύθυνσιν ὑπάρχει ἄλλη μία, πανομοιότυπη, ἡ ὁποία ἐκλείσθη τὸ 1187. Αἱ δύο αὐταὶ εἴσοδοι ἀποτελοῦν τὸ σύμπλεγμα τῶν πυλῶν τοῦ Ναοῦ καὶ πλαισιώνονται ἀπὸ ἔνδεκα κίονας λευκοῦ καὶ πρασινωποῦ μαρμάρου, οἱ ὁποῖοι ἀπολήγουν εἰς κορινθιακοῦ τύπου κιονόκρανα. Εἰς τὸ ἡμικυκλικὸν τύμπανον, ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἁγίαν Πόρτα, ὑπῆρχαν ἄλλοτε ἀνάγλυφαι παραστάσεις μὲ τὴν Ἑγερσιν τοῦ Λαζάρου, τὴν Βαῖοφόρον, τὸν ἱερὸν Νιπτῆρα καὶ τὸν Μυστικὸν Δεῖπνον, αἱ ὁποῖαι σήμερον φυλάσσονται εἰς τὸ Μουσεῖον Ροκφέλερ τῆς Ἱερουσαλήμ. Εἰς τὸ ἀντίστοιχον τύμπανον τῆς κλειστῆς πλέον εἰσόδου ἦσαν τοποθετημένα ἐμβλήματα, κάτω ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὑπῆρχε ἄλλοτε ἡ

χρυσοπένδυτος είκων τῆς Θεοτόκου, γνωστή καὶ ἀπὸ τὸν βίον τῆς ὁσίας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας, ἡ ὁποία ἐσώζετο μέχρι τὸ 1801.

Πρὶν εἰσέλθῃ τὶς εἰς τὸν Ναόν, ἐξ ἀριστερῶν παρατηρεῖ τὸν μεσαῖον κίονα μὲ τὴν μεγάλην σχισμὴν εἰς τὸ κάτω μέρος. Συμφώνως πρὸς τὴν παράδοσιν, τὸ 1580, ὅταν ὁ Μουράτ Γ' παρεχώρησε μὲ δωροδοκίαν εἰς τοὺς Ἀρμένιους τὸ δικαίωμα τῆς τελετῆς τοῦ ἁγίου Φωτός, οἱ Ὀρθόδοξοι συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν ἁγίαν Αὐλὴν, ὅπου καὶ ἀνέμενον τὴν ἔκβασιν τῶν γεγονότων. Παρὰ τὰς ἀπέλπιδας προσπάθειας τοῦ Ἀρμενίου Πατριάρχου, τὸ ἅγιον Φῶς δὲν ἔλαμψεν εἰς τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον ἢ εἰς ἄλλον σημεῖον ἐντὸς τοῦ Ναοῦ. Ἀντιθέτως, ἡ μαρμάρινος κολόνα ἐσχίσθη καὶ ἀπὸ τὸ σημεῖον ἐκεῖνο ἔλαβαν οἱ Ὀρθόδοξοι τὸ ἅγιον Φῶς. Ὁ ἐμίρης Τοῦνομ, αὐτόπτης μάρτυς τοῦ θαύματος, ἐντυπωσιάσθη καὶ ἀνεφώνησε: “μεγάλη ἡ πίστις τῶν Ἑλλήνων”, φράσις ἡ ὁποία τοῦ ἐστοίχισεν τὴν ζωὴν. Ὅταν ὁ σουλτάνος ἐπληροφόρηθη τὸ θαῦμα, ἐξέδωσεν φερμάνιον καὶ ἀνεγνώρισε τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα διὰ τὴν λήψιν τοῦ ἁγίου Φωτός εἰς τὸν Ἑλληνορθόδοξον Πατριάρχην. Οἱ Ἀρμένιοι, βεβαίως, διασώζουσι ἰδικὴν τους ἐκδοχὴν διὰ τὴν μεγάλην σχισμὴν τοῦ κίονος, συμφώνως πρὸς τὴν ὁποίαν πτωχοὶ προσκυνηταί, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶχον χρήματα νὰ πληρώσουν τὸ ἐπιβεβλημένον «δόσιμον», ἔμεινον ἔξωθεν τοῦ Ναοῦ. Ἡ θεία Πρόνοια ὅμως ἐμερίμνησε καὶ δι’ αὐτούς, καθὼς τὸ ἅγιον Φῶς ἐνεφανίσθη καὶ εἰς αὐτούς μέσα ἀπὸ τὴν σχισμὴν τοῦ κίονος.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτός, ἡ ἁγία Πόρτα παραμένει κλειστὴ καὶ τὰς κλείδας κρατοῦν μὲ κληρονομικὸν δικαίωμα θυρωροὶ Μουσουλμάνοι ἀπὸ συγκεκριμένην οἰκογένειαν. Κάθε φορὰ ὅπου τὶς Ὁμολογία θέλει νὰ ἀνοίξῃ τὴν πύλην διὰ τελετουργικὸς ἢ διὰ ἄλλους λόγους, εἰδοποιεῖ τὸν θυρωρόν. Ἐκεῖνος ἀνοίγει τὴν θύραν καὶ τὴν φυλάσσει μέχρι τὸ πέρασ τῶν τελετῶν, ὅποτε τὴν κλείνει καὶ ἀποχωρεῖ. Διὰ τὸ ἐπίσημον ὅμως ἀνοιγμα καὶ κλείσιμον τῆς πύλης τοῦ Ναοῦ ἔχει διαμορφωθεῖ ἰδιαίτερον τελετουργικόν, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπαραίτητη εἶναι καὶ ἡ παρουσία τοῦ Ἑλληνοποιτάριου.

Ἡ σχισμένη καὶ μαυρισμένη κολόνα

Τὸ Πάσχα τοῦ 1549 μ.Χ. οἱ Ἀρμένιοι κατάρθωσαν νὰ δωροδοκῆσουν τὸν Τοῦρκον Διοικητὴν, καὶ νὰ ἐκδώσῃ ἀπαγορευτικὴν διαταγὴν πρὸς τὸν Ἑλληνο-Ὀρθόδοξον Πατριάρχην Σωφρόνιον Δ', ὥστε νὰ μὴν ἔχει πρόσβασιν ἐντὸς τοῦ Ναοῦ διὰ τὴν τελετὴν τοῦ ἁγίου Φωτός. Οἱ φρουροὶ ἔκλεισαν τὴν ἁγίαν Πόρτα καὶ ὁ Πατριάρχης Σωφρόνιος Δ' μὲ τὸ ἱερατεῖον καὶ τοὺς πιστοὺς του παρέμειναν ἔξω προσευχόμενοι, ἀναμένοντες τὴν ἔκβασιν τῶν γεγονότων. Πράγματι ἡ ἀπάντησις τοῦ Κυρίου μας ἦταν ἄμεσος. Παρὰ τὰς ἀπέλπιδας προσπάθειας τοῦ Ἀρμενίου Πατριάρχου, τὸ ἅγιον Φῶς δὲν ἔλαμψε εἰς τὸ ἱερὸν Κουβούκλιον ἢ εἰς ἄλλον σημεῖον ἐντὸς τοῦ Ναοῦ. Τὸ ἅγιον Φῶς ἐξῆλθε διαπερνὸν τὴν Κολόναν, ἡ ὁποία μέχρι σήμερον φαίνεται σχισμένη καὶ μαυρισμένη, καὶ πρὸς μεγάλην κατάπληξιν ἤναψαν τὰ κεριά, τὰ ὁποῖα ἐκρατοῦσε εἰς τὰς χεῖρας του ὁ Ὀρθόδοξος Πατριάρχης. Εἰς τὴν συνέχειαν ὁ Πατριάρχης ἔδωσε τὸ ἅγιον Φῶς εἰς τοὺς Ὀρθόδοξους, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκοντο εἰς τὴν αὐλὴν, ἐνῶ ὁ Ἀρμένιος ἔφυγε ντροπιασμένος. Τὸ ἀξιοθαύμαστον γεγονὸς ἐμαρτύρησε ὁ Ἐμίρης Τοῦνομ, ὁ ὁποῖος ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἦτο φρουρὸς εἰς τὴν ἁγίαν Πόρτα. Αὐτὸ ἔγινε αἰτία νὰ πιστέψῃ καὶ νὰ γίνῃ Χριστιανός. Οἱ Τοῦρκοι τὸν σκότωσαν διὰ νὰ μὴν μαθευθῇ τὸ γεγονός. Συμφώνως πρὸς ἄλλην ἐκδοχὴν, ὅταν ἀντελήφθη τὸ θαῦμα ἀνεφώνησε πρὸς τοὺς συγκεντρωμένους: «Αὕτῃ εἶναι ἡ ἀληθινὴ πίστις». Οἱ Τοῦρκοι διὰ τὴν ἀλλαξοπιστίαν του τὸν ἔκαψαν ζωντανόν. Τὰ ὅσα του σήμερον φυλάσσονται εἰς τὸ Μοναστήριον τῆς Μεγάλῃς Παναγιάς. Ὅταν ὁ Σουλτάνος ἐπληροφόρηθη τὸ θαῦμα,

ἔξεδωσε φερμάνιον καὶ ἀνεγνώρισε τὸ ἀποκλειστικὸν δικαίωμα διὰ τὴν λήψιν τοῦ Ἁγίου Φωτὸς εἰς τὸν Ἑλληνορθόδοξον Πατριάρχην.